Т. С. Муляр, к. е. н., доцент,
кафедра менеджменту організацій і адміністрування
ім. М. П. Поліщука

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВНИЙ ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання розпочинається зі здійснення витрат. Витрати – це вартість ресурсів, що використовуються в подальшому для отримання прибутку або досягнення інших цілей організації. До їх складу належать вартість матеріальних та трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї чи іншої продукції чи послуг. Економія витрат є одним з критеріїв підвищення ефективності діяльності підприємства [2, с. 45].

Витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємством в цілому, так і кожним його структурним підрозділом. Важливість витрат також полягає в тому, що вони є базою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності [5, с. 9].

Ефективне використання ресурсів підприємства неможливе без цілеспрямованого впливу на формування витрат, контролю за їх рівнем та економічного стимулювання їх зниження, що є суттю управління витратами. Вміння ефективно управляти витратами та отримувати від них максимальний результат є вирішальним чинником стабільності функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання. Становлення ринкових відносин вимагає вдосконалення практики керування витратами виробництва з урахуванням особливостей ринкової економіки й міжнародного досвіду. Тому питання витрат підприємства як основного об'єкта управління в системі контролінгу є надзвичайно актуальними для сучасних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам управління витратами підприємства присвятили свої наукові роботи такі вчені: І. Бланк, Ф. Бутинець, Ю. Великий М. Грещак, В. Івашкевич, О. Пилипенко, М. Трубочкіна, А. Турило, Ю. Цаль-Цалко, А. Череп та інші. Однак, не дивлячись на те, що проблемі

управління витратами приділено значну увагу, дослідженням питання витрат підприємства як основного об'єкта управління в системі контролінгу не приділено достатньої уваги.

Виклад основного матеріалу. Для ведення господарської діяльності підприємство має вкладати кошти у виробничі ресурси та послуги, воно постійно витрачає кошти з метою створення майбутніх вигод. Ефективне використання ресурсів підприємства неможливе без цілеспрямованого впливу на формування витрат, контролю за їх рівнем та економічного стимулювання їх зниження. Термін «витрати» може мати різне значення. Витрати − це пожертва грішми або грошовими еквівалентами за товари та послуги, від яких очікується, що вони принесуть поточну чи майбутню вигоду для підприємства. Витрати − це грошова міра ресурсів, використаних для досягнення певної вигоди. Витрати мають різне спрямування, неоднорідні за змістом і періодом здійснення [8, с. 78].

На сучасних українських підприємствах витрати в даний час є об'єктом обліку, хоча ринкові умови вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Управління витратами передбачає цілеспрямований вплив на формування витрат, контроль за їх рівнем та економічне стимулювання їхнього зниження [3, с. 162].

Правильне управління витратами є надзвичайно важливим, оскільки вони обумовлюють розмір прибутку. Якщо доходи підприємства значною мірою визначаються кон'юнктурою ринку, то витрати більш значною мірою – ефективністю діяльності самого підприємства, тобто вмінням раціонально управляти витратами та отримувати від них максимальний результат. Саме тому вирішення проблем, пов'язаних з неефективним здійсненням витрат стає надзвичайно необхідним на шляху до розвитку та успіху підприємств.

Для вирішення проблеми управління витратами на підприємствах різних форм власності необхідно створювати та впроваджувати таку систему управління ефективністю виробництва, яка б мінімізувала всі види витрат на виробництво в кожній одиниці продукції, робіт, послуг. І щоб відношення всіх видів витрат на виробництво до кінцевих результатів виробництва було б тільки в напрямку зменшення. Тобто аналізувати потрібно кожну статтю витрат на виробництво тієї чи іншої продукції (роботи, послуги). І намагатися, щоб у результаті кваліфікованого управління кожна з них наближалась до мінімуму.

Однією з головних проблем в управлінні витратами є їх суперечливість характеру у різних структурних підрозділах (мінімізація витрат в одному підрозділі веде до їх збільшення в іншому). Це наводить на думку, що потрібно розробити механізм

узгодження інтересів усіх підрозділів підприємства, орієнтуючись на виробництво конкурентоспроможної продукції.

Як правило, система управління не буває оптимальною. На підприємствах має місце дублювання функцій, неузгодженість в прийнятті рішень, паралелізм, нерівномірне навантаження на різні елементи системи управління витратами. Для оптимізації існуючої системи управління підприємства необхідно, в першу чергу, перевірити її на паралелізм та дублювання функцій. Це можна здійснити через складання технологічних карт. Така робота трудомістка, але вона дозволить встановити чіткі межі набору технологічних операцій для всіх підрозділів. Це дасть можливість завчасно обрахувати можливі витрати. А звідси і прийняти рішення про доцільність їх здійснення.

Одним з головних завдань управління підприємством є створення такої системи управління витратами виробництва, яка б давала можливість керувати витратами на всіх етапах виробничого циклу, відповідала б критеріям єдності підходів на різних рівнях управлінської діяльності.

Для раціонального здійснення витрат та стратегічного розвитку підприємства в цілому ми пропонуємо створити на підприємстві систему контролінгу, за допомогою якого буде надаватися повна, достовірна та необхідна інформація для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Система контролінгу підприємства повинна забезпечити:

− взаємозв’язок контролінгу з усіма функціями управління;

− контроль витрат підприємства та їх аналіз;

− організування і забезпечення функціонування на підприємстві центрів відповідальності, тобто таких структурних підрозділів підприємства, менеджер яких несе відповідальність за його діяльність і контролює певний фінансовий показник.

Впровадження системи контролінгу на підприємстві надає цілий ряд переваг керівництву, серед яких можна виділити:

− допомога у проведенні оцінки рівня фінансової стабільності та виявлення існуючих резервів і потенціалу реальних загроз;

− прийняття стратегічних рішень щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства;

− отримання управлінської звітності щодо діяльності підприємства;

− забезпечення функціонування системи бюджетування на основі чітко прогнозованих показників з урахуванням економічної ситуації та ряду інших факторів.

В вітчизняних підприємствах контролінгу приділяється не досить уваги. Певна частина власників підприємств вважають що це складно і затратно, інші не хочуть змін. Хоча зростання нестабільності зовнішнього середовища, переміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього, підвищення гнучкості підприємства, необхідність у безперервному відстеженні змін, що відбуваються у внутрішньому і зовнішньому середовищах підприємства, необхідність продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємства й уникнення кризових ситуацій, недостатність релевантної (істотної, значущої) інформації, що потребує побудови спеціальної системи інформаційного забезпечення управління та висуває додаткові вимоги до системи управління підприємствами і є причинами для активного запровадження контролінгу.

Висновки. Отже, підводячи підсумки можна стверджувати, що основними об'єктами управління в системі контролінгу є витрати. Проведені дослідження вказують на необхідність оптимізації витрат шляхом впровадження на підприємстві системи контролінгу для врегулювання поточної діяльності та її покращення в майбутньому. Оскільки підприємства в основному є малими, пропонуємо запровадження системи контролінгу покласти на управлінця в сфері облікової, фінансової чи економічної роботи. В великих підприємствах доцільно створити службу контролінгу, яка безпосередньо підпорядковувалася б керівнику підприємства. А обліково-фінансова та планово-економічна служби підприємства були б підзвітними службі контролінгу.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1998. – 70 с.

2. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф. Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – № 1 – Ст. 45.

3. Великий Ю. М. Управління витратами підприємства: монографія / Ю. М. Великий, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна. – Х.: ІНЖЕК, 2009. – 192 с.

4. Ивашкевич В. Б. Организация управленческого учета по центрам ответственности и местам формирования затрат / В. Б. Ивашкевич // Бухгалтерский учет. – 2000. – № 5. – С. 15–18.

5. Моссаковський В. Концепція побудови управління витратами у сільськогосподарських підприємствах / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит – 2009. – №7. – с. 32–42.

6. Пилипенко О. О. Управління витратами на сучасних підприємствах / О. О. Пилипенко // Формування ринкових відносин в Україні. – № 12. – 2008. – С. 8–9.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Бухгалтерія. – 2001. – № 5. – С. 135–149.

8. Трубочкина М. И. Управление затратами предприятия / М. И. Трубочкина. − М.: ИНФРА-М, 2006. − 218 с.

9. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навч. посіб. / Ю. С. Цал -Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 374 с.

10. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч. 1: монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 368 с.